

ПЕНСИОННАТА РЕФОРМА И РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ

(Продължава от стр. 14)

2) Осигурените лица и пенсионери в универсалните пенсионни фондове са собственици на акумулираните суми върху индивидуални социално-осигурителни сметки.

3) Основната пенсия се получава на базата на социалноосигурителен фонд „Пенсии“ (първи стълб), а не универсален пенсионен фонд от допълнителното задължително пенсионно осигуряване.

4) Първите пенсии от универсалните пенсионни фондове ще бъдат отпуснати от 2020 г., което предполага промяна в законодателството в посока към приемане на обща таблица за коефициента на смъртност за двата пола (или обща таблица за продължителността на живота след пенсиониране).

Регионалната информация от проведените изследвания в ЦИЕ значително засилва аргументите за въвеждане във втория стълб на джандър неутрални таблици за очаквана продължителност на живота. В противен случай предвиденията на специалистите от МОТ са, че както в другите страни от региона, в България също би се създавала голяма разлика в пенсионната адекватност за жените в бъдеще.

ГРИЖИ ЗА ДЕЦА

Като се проследи дали правото на отпуск и обезщетение за гледане на дете са еднакви за жените и мъжете и ако не, какви са разликите, установява се следното:

✓ Съгласно Кодекса на труда за наетите лица правото на отпуски за отглеждане на деца не е напълно еднакво за жените и мъжете, а впоследствие това се пренася и в осигурителните права.

✓ Бащите нямат право на допълнителен платен отпуск за всяка календарна година до навършване на 18-годишна възраст на детето.

✓ Бащите нямат право на отпуск при раждането на детето. В този случай те могат да ползват част от редовния си платен годишен отпуск, но при съгласие на работодателя.

✓ Съгласно Кодекса за социално осигуряване правото на осигурителни обезщетения, касаещи грижи за деца, не е еднакво за жените и мъжете.

✓ Бащите нямат право на обезщетение за отглеждане на детето до 9-месечна възраст, макар и да са осигурявани в съответния фонд „Болест и майчинство“ на ДОО.

✓ Право на обезщетение при бременност и раждане за срок 315 календарни дни, когато са надлежно осигурени, имат майките (осиновителите или осиновителките), но не и бащите.

✓ Осигурителният доход,

върху който бащите са внасяли осигурителни вноски, не се взема предвид при изчисляване размера на обезщетението при бременност и раждане, получавано от майката.

✓ Ако майката не е осигурявана, а бащата е осигуряван, макар че детето е общо, в това семейство няма да се получава осигурително обезщетение до навършване на 9 месеца на детето.

✓ Бащата няма право на обезщетение при неизползване на допълнителния платен отпуск за отглеждане на малко дете. (Само ако майката/осиновителката е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата (осиновителя), това обезщетение се изплаща на бащата (осиновителя), а ако той е починал - на настоящия.)

(когато майката има по-малко от 6 месеца осигурителен стаж);

□ времето на платения и неплатения отпуск за отглеждане на дете;

□ времето на зачетения осигурителен стаж на неработещите майки;

(За трудов стаж се признава и времето, през което не е съществувало трудово правоотношение, но майката, бащата, осиновителката или осиновителят се грижи за отглеждане на дете до навършване на 3-годишна възраст.)

□ времето след 1 януари 1996 г., през което родител (осиновител) на дете-инвалид е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил и не е бил осигурен.

ГЛЕДАНЕ НА ДЕТЕ И ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА ПЕНСИЯТА

Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент за изчисление на пенсията, се включва време на бременност и раждане, през което е получавано парично обезщетение от общественото осигуряване, взема се предвид доходът, от който е изчислено обезщетението. Това време (до 9-месечна възраст на детето) се счита и изплаща като временна работоспособност.

С елиминиране в базата за изчисление на пенсията на времето за отглеждане на деца, т.е. с изключването на това време от осигурителната основа, лицата се поставят в по-благоприятна позиция. В противен случай по-ниското възнаграждение или липсата на такова, докато отглеждат деца, би смъкнало индивидуалния пенсионерски коефициент.

Що се касае до грижата за гледане на дете и пенсионните права, в законодателството съществува равнопоставеност, но тя не е абсолютна. Това се отразява в по-ниските средни размери на пенсиите на жените. Влиянието на този фактор обаче не е значително поради кратковременното му въздействие. Разликата в натрупването на пенсионни права се получава най-вече по косвен път. В болшинството от случаите по традиция и стереотип жените се грижат за децата и други зависими членове на фамилията. Когато мъжът е с по-високо платена работа, икономическият интерес налага жената да се грижи за децата. Но отсъствието от работа води до загуба на опит, квалификация, позиции, намаляване на трудовите доходи и оттам - до по-ниска пенсия. Това положение би се променило в един значителен времеви хоризонт вследствие последователно прилагане на комплекс от политики и мерки за действителна равнопоставеност на половете.

ОТГЛЕЖДАНЕ НА ДЕТЕ И ПЕНСИЯ

Правата за отглеждане на деца се трансформират в пенсионни права по линия на:

- 1) Зачитане на това време за осигурителен стаж при пенсиониране. Продължителността на стажа е от значение както за правото на пенсия, така и за размера ѝ.
- 2) Определяне на дохода, от който се изчислява пенсията. Стойностите, които се вземат предвид в базата за изчисление на пенсията, влияят върху нейния размер.

ЗАЧИТАНЕ НА СТАЖ ПРИ ГЛЕДАНЕ НА ДЕТЕ

Зачита се за осигурителен стаж, но не се взема предвид при определяне на осигурителен доход и индивидуален коефициент на пенсионера:

□ времето на отпуск за бременност и раждане и за отглеждане на дете без право на парично обезщетение

ПРЕДЛОЖЕНИЯ

По отношение социалните и осигурителните права и задължения, касаещи грижите за деца, за целите на равнопоставеността на жените и мъжете биха могли да се инициират някои промени в осигурителното законодателство, като например:

Първо: Фонд „Болест и майчинство“ да се преименува например на фонд „Болест и родителски отпуск“. Чрез артикулиране в наименованието на фонда би се оощрило осигуряването в него. От фонд „Болест и майчинство“ на ДОО понастоящем относимо към понятието „майчинство“ се изплащат обезщетения във връзка с бременността, раждането, кърменето, които може да ползва само майката. Но редом с майчинството стои и бащинството, което Кодексът на труда и Кодексът за социално осигуряване все още не идентифицират.

След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на допълнителния платен отпуск за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст (а този отпуск е „допълнителен“ само за майката) от фонд „Болест и майчинство“ се изплащат и обезщетения при отглеждане на малко дете. Тези обезщетения се изплащат и на бащата или друго правоимащо лице, поело отглеждането на детето. Тъй като родителският отпуск, на който имат право и майките и бащите, е понятие по-широко от „майчинството“, както и за насърчаване на равнопоставеността на половете, по-правилно би било фондът да носи предложеното по-горе наименование или друго по-подходящо.

Второ: След като и бащите се осигуряват понастоящем във фонд „Болест и майчинство“ би следвало бащата също да има право на обезщетение за отглеждане на детето до 9-месечна възраст вместо майката. Има семейни двойки, които по различни причини и обстоятелства може да предпочетат бащата да се грижи за детето и той да получава обезщетението, за което фактически се е осигурявал. За целта въпросното обезщетение не би следвало да се изплаща след 135-ия до 315-ия ден като по болничен лист, а по друг ред, позволяващ бащата също да може да го получава.

Трето: Обезщетението при неизползване на допълнителния платен отпуск за отглеждане на малко дете сега се изплаща само на майката (чл. 54 КСО, чл. 164 КТ). При положение че бащата също има право да ползва платен отпуск за отглеждане на малко дете, би следвало да има право и на обезщетение при неизползването му, както това право има майката. Преценката би могла да се прави при всеки конкретен случай според възможностите и предпочитанията на двойката.

ШАМПИОНИ ГОСТУВАХА НА В. „ЗАСТРАХОВАТЕЛ ПРЕС“

(Продължава от стр. 17)
Даниел пък печели първо място на XX юбилеен турнир „По Лонг Кук“ в Хонг Конг през миналата година. Даниел събра 15 от 15 възможни точки в индивидуалното състезание, решавайки всички задачи, което го нареди на първо място в света. Припомняме, че Дани получи приза „За най-голямо постижение през годината“, а българският еврокомисар **Меглена Кунева** му посвети отличито си „Лице на България“, получено от седмичника „Политика“ - учредител на тези награди.

Виктор и Даниел изказаха мнението, че организацията на тазгодишното състезание не е била на особена висота, но въпреки някои проблеми всичко е било много хубаво и най-вече съпътстваща програма, защото са имали възможност да разгледат редица забележителности на мегаполиса и да посетят прочутия „Оушън парк“.

По отношение на конкурсните задачи децата споделиха нещо любопитно, за което рядко става дума: те ги характеризираха като „сметкаджийски“. Това има значение, защото, общо взето, българските деца предпочитат логическия елемент, отколкото бързината при

решаването. В случая за 1 час трябвало да се решат 12 тестови задачи. *Такъв тип задачи са по-подходящи за китайските ученици, докато българските са по-добри при по-сложните и описателни задачи, в които е по-важно логическото мислене, отколкото бързината,* сподели колегата **Красимир Добрев** - журналист във в. „Сега“ и горд баща на Дани.

Опитът показва, че винаги във връзка с участието на български деца в различни турнири и олимпиади по математика възникват финансови проблеми, които в крайна сметка се решават чрез спонсорство. Затова в. „Застраховател прес“ се радва, че една застрахователна компания, за която редовно пишем на своите страници, е сред спомоществателите на талантивите млади български математици.

Поздравяваме от сърце и малките шампиони, и тяхната ръководителка **Петя Тодорова** и им пожелаваме още участия, още награди и... отзивчиви спонсори.

СЛАВИМИР ГЕНЧЕВ
Снимки **ХАЧИК РУМЯН**